

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Το κ. Π. ΒΡΕΤΟΥ

II

Στό προηγούμενο άρθρο μας υποστηρίξαμε, πώς ο καλύτερος τρόπος για να πετύχουμε την άνοδο του μουσικού επιπέδου του λαού, είναι να κατευθύνουμε την κυρία μας προσπάθεια στη μουσική άγωγή των παιδιών, που φοιτούν στα δημοτικά σχολεία. Σ' αυτό το άρθρο μας, θ' ασχοληθούμε με τις γενικές γραμμές του παιδαγωγικού σχεδίου που εξυπηρετεί, κατά τη γνώμη μας, την προσπάθεια αυτή.

Κατ' αρχάς πρέπει να πούμε, πως οι απόψεις για τη μουσική άγωγή στο σχολείο είναι σε πολλά σημεία διαφορετικές από τις απόψεις ενός 'Ωδείου. Στο ζήτημα αυτό το 'Ωδείο σκέπτεται πιο ειδικά, επειδή είναι κυρίως μία τεχνική σχολή, που ενδιαφέρεται να βγάξει μουσικούς έκτελεστές και συνθέτες. Γι' αυτό βάζει στο μαθητή έργα, που έχει σκοπό την εκμάθηση της τεχνικής του όργάνου που σπουδάζει και την τεχνική της ερμηνείας των έργων των διαφόρων συνθετών για δε τους συνθέτες την τεχνική της μουσικής συνθέσεως.

Τά γενικά (ύποχρεωτικά) μαθήματα βρίσκονται σε δεύτερο πλάνο, και διδάσκονται σαν εξυπηρετικά του κυρίου διδακτικού σκοπού.

Οι μαθητές επίσης είναι ειδικά διαλεγμένοι: κι αν δεν έχουν κάποτε ιδιαίτερα προσόντα, έχουνε πάντως την πρόθεση, να μορφωθούν ειδικά στη μουσική.

Στό σχολείο όμως, έχουμε παιδιά που δεν ξεεδήλωσαν καμιά ιδιαίτερη επιθυμία να μορφωθούν μουσικά. Έδω πρέπει λοιπόν να παρουσιάζεται η αποστολή του δασκάλου, να τα τραβήξει προς τη μουσική, δίνοντας στό μάθημά του κυρίως ψυχαγωγικό χαρακτήρα.

'Ανάλογως στην ψυχούσνεση των παιδιών, μπορούμε να βρούμε σε άλλα περισσότερα μουσικά προσόντα, και σε άλλα ολιγότερα. 'Αναφορικά δε με τη μουσική του εξέλιξη μπορούμε να κάνουμε την εξέφραση πρόβλεψη: "Η θα παρουσιάσουν ενεργητικό ένδιαφέρον για τη μουσική, που θα τό εκδηλώσουν με την προσπάθειά τους να παίξουν ένα μουσικό κομμάτι, ή τό ένδιαφέρον τους θα περιορισθεί σ' την, απόλαυση της μουσικής ακρόασης. Οι διαφορές αυτές στην προτίμηση της μουσικής άσχολίας των παιδιών ανάλογως στις ψυχουσυνθέσεις των, γίνονται όσο προχωρεί ή ηλικία τους πιο χαρακτηριστικές, κι όταν ώριμάσει τό στομάχι, ξεκαθαρίζουν άρεκτά, ώστε να μπορούμε ν' αποσπασθούμε με βεβαιότητα αν εννχ άτομο ανήκει στον τύπο του άκροατή ή του έκτελεστή (ή συνθέτη).

Οι λοιποί αυτοί δεν είναι χωρισμένοι μεταξύ τους με σαφή όρια, γιατί ο έκτελεστής έχει βέβαια και προσόντα άκροατή, αλλά εχχορισείται περισσότερο ν' άσχολείται με τη μουσική έκτέλεση παρά με την άκρόαση. 'Ο άκροατής έξ άλλου προτιμά βέβαια ν' ακούσει, αλλά θα έλθη ή στιγμή, που θα ζητήσει κι αυτός να βρει κάποιο τρόπο να έκτελεί μουσικά κομμάτια. Νομίζουμε δε ότι δεν υπάρχει άνθρωπος (έκτός αν είναι κοφάλαος) που δεν σιγοτραγουόησε ή δεν σφύριξε στη ζωή του κάτι.

'Επομένως κάνουμε τό διαχωρισμό αυτό όχι απόλυτα, αλλά ανάλογως των μουσικών διαθέσεων που προέχουν σε κάχε άτομο.

Πρέπει λοιπόν ν' ασχοληθούμε με καθένα από τους τύπους αυτούς χωριστά, για να μπορούμε να βγάλουμε συμπεράσματα που ν' άφορούν τό είδος των μαθημάτων που θα προαγάγουν τις μουσικές ιδιότητες και των δύο τύπων που αναφέραμε. Πάιρουμε στην άρχή των ενεργητικό μουσικό τύπο, κι άπ' αυτόν τό παιδί τό προικισμένο με μουσικά προσόντα από τη φύση. Αυτό θα τό διακρίνουμε καθαρά από τά παιχνίδια του. "Όταν δεν έχει όργανο στη διάθεσή του, προσπαθεί να φτιάσει μονάχο του. Τό παιδί έχει πάντα μημητική διάθεση κι ικανότητα, καθώς και ψυχική εδαισθησία: κι αν συχνά είναι νευρικό και κάπως άφηρημένο, αυτό όφείλεται στην ιδιαίτερη ανάπτυξη της φαντασίας του.

"Αν λοιπόν ίβουμε σ' αυτό, τά φαινόμενα που προαναγγέλλουν τη ψυχική του διάθεση, πρέπει να στελλουμε τό παιδί στό 'Ωδείο. "Όπου θα βρει την ειδική μουσική μόρφωση που θα του χρειαστεί, άσχετα βέβαια με τη συνέχιση της γενικής σχολικής μόρφωσης, που νομι-

ζουμε πώς είναι κι αυτή άλλο, τόσο απαραίτητη για το μουσικό.

"Όπου όμως δεν φθάνει το 'Ωδειο, όπως π.χ. στα χωριά, πρέπει ο δάσκαλος να είναι σε θέση να μπορεί να του διδάξει μουσική άγνωση, κάποιο όργανο, έστω και παιδικό, και πρό πάντως να του διατηρήσει αναμένη τη σπίθα της τέχνης, ως πού η έσωτερική ανάγκη πού θα νοιώσει το παιδί για να τελειοποιήσει τις σπουδές του, να του δείξει και τον τρόπο να κατέβει στην πόλη και ν' ασχοληθεί σοβαρά με μη μουσική του μόρφωση. Κι αν πετύχει, ένα μέρος από τη δόξα του θ' ανήκει στο δάσκαλο πού το βοήθησε και στο σκολείο πού το μόρφωσε.

"Η περίπτωση του άποτυχημένου μουσικού, πού ελπίει καμιά φορά τραγική, είναι τόσο πιά σπάνια, όσο πιά μουσικά μορφωμένη είναι μία κοινωνία. Γιατί, πρώτα η έρωστική κίνηση, όταν είναι σε άρετα εξέλιγμένο σημείο, θα μπορούσε ν' απορροφήσει το ψυχικό έξοπασμα του νέου, κι ύστερα το κριτήριο της οικουγενείας του και του περιβάλλοντός του, όντας άουτπρότερο, θα τον κάνει να καταλάβει κατά πόσον πρέπει ν' ασχοληθεί επαγγελματικά με την τέχνη.

"Αφίονας τούς λόγους κι έλεκτους κατά μέρος, θ' ασχοληθούμε μ' έκείνους πού έχουν τά γνωρίσματα του τύπου πού περιγράψαμε, σε μικρότερο βαθμό και τότε άρέσει να εκτελούν μουσική, χωρίς να φθάνουν όμως από ψυχική ανάγκη ως τον επαγγελματισμό. Αυτά τά άτομα είναι πολλά, και ξεχωρίζουν μεταξύ τους από τά πολλά ή λίγα προσόντα τους, κι από τό βαθμό της μουσικής μόρφωσης πού μπορεί να λάβουν σε διάφορες βαθμίδες. Ο δάσκαλος πρέπει να είναι σε θέση να δίνει άσκρα και όστά στην κλίση τους, κι αυτό θα τό κατορθώσει μόνο αν μπορεί να τους διδάξει, γενικά μόν μουσική άγνωση, πού είναι η βάση της τεχνικής κάθε μουσικής προσπάθειας, κι άναλόγως με τά προσόντα του, τό περιβάλλον και τις τεχνικές κι οικονομικές δυνατότητες, φωνητική μουσική, ή χορωδίες για όμαδική έξάσκηση, φουσαρμόνικες ή φλογέρες ή άλλα όργανα, πού έχουν εύκολη την παραγωγή του ήχου και είναι κατάλληλα για παιδιά και για παιδικές όρχήστρες.

Τά παιδιά πού παρουσιάζουν έξαιρετικά προσόντα και κλίση πού ύπόκειται κάτι περισσότερο, πρέπει ν' άκολουθούν σπουδές στα ώδεια, έστω κι αν δεν έχουν όκοπό ν' ασχοληθούν με τη μουσική επαγγελματικά.

"Η έρωστική κίνηση για όμαδική μουσική έχει τεράστια κοινωνική έπίδραση. Δημιουργεί ειδικές σχέσεις μεταξύ άτόμων πού όπνεκναι σε μία πειθαρχία άπαραίτητη για να έπιτύχουν ένα όρισμένο άποτέλεσμα. "Η μουσική τό σπιν, συγκεντρώνει την οικουγένεια και άποτελεί όριστο μέσον για τό στενότερο σύνδεσμο των μελών της. "Όσοι ζήσανε στην Έπτανήσο θα θυμούνται πολλές οικουγένειες, όπου οι μικροσυναυλίες μεταξύ των μελών τους, ήσαν γι' αυτά μία ταχτική βραχυή άπασχόληση. Σ' αυτή, τά μαντολίνα κι οι κιθάρες παίζανε κύριο ρόλο. Στά πιο πλούσια σπίτια, τό πιάνο είχε την πρωτοκαθεδρία, πότε μόνο του, και πότε συνοδεύοντας διάφορα όργανα ή φωνές. Στη Γερμανία, ή οπτική μουσική (Hans music) φθάνει μέχρι την έκτέλεση έργων μουσικής θεαμάτων. Οι Άμερικανοί μουσικοδιδάσκαλοι κομαρώνουν πώς έχουν μάσει και αυτοί

τη μουσική στο σπίτι τους σάν συνήθεια, και τη χρησιμοποιούν για κοινωνικό μορφωτικό μέσο (Dr. James Francis Cooke, σε όρθρον του στο Άμερικανικό περιοδικό «The Etudes».

"Ο τύπος του άκρατή βρίσκεται άπολυημένος στο μουσικοκριτικό. Τό παιδί πού άποσκοπεί στον τόπο αυτό, είναι φρόνιμο την άρα πού άκούει, ίκανό για συγκέντρωση, κι έχει τις προτιμήσεις του στα άκρόματα.

Πότε δεν σκεφθήκαμε στον τόπο μας πώς ή μουσική άκρόαση είναι μάθημα. Άκόμη δεν ξαίρουμε ν' άκούμε μεθοδικά. Δέ μπορούμε να συγκεντρώνουμε τον έαυτό μας περισσότερο από μερικά λεπτά στην άκρόαση ενός έργου, κι οι συναυλίες τραβούν λίγο κοινό. Μόνον στο θέατρο, όπου ή ύπόθεση και τό θέμα τραβεί την προσοχή του κοινού, βλέπουμε πώς ένα μέρος της προσοχής αυτής άπασχολεί κι μουσική ή άκρόαση.

"Αν θέλουμε να μωρούσε ο λαός μας να νιώσει κατάβρατα τη μουσική, ενώη την καλή μουσική, πρέπει να τον μάθουμε από πολύ μικρό να την άκούει. "Η άρχή πρέπει να γίνει από τη πρώτη του δημητοκό, ή και πρωτότερα άκόμη, με άκρόασεις καλοδιαλεγμένων γι' αυτόν τό σκοπό δίσκων, οι όποιες πρέπει να συγχισθουν σ' όλα τά χρόνια του σχολείου, φθάνοντας, στις τελευταίες τάξεις, ως την άκρόαση συμφωνιών, τη μουσική άνάλυση των έκτελουμένων έργων, και τη μουσικοκριτική.

Τό μάθημα αυτό, πού μπορεί να τό όνομάσουμε «μάθημα μουσικής αντίληψης» με τη μεταφορά του όρου appreciation of the music, έχει καθιερωθεί στα σχολεία της Άμερικής και της Άγγλιας, και θα μας άπασχολήσει σε ιδιαίτερο όρθρο.

Σύγχρονα όμως με τη μουσική άκρόαση πού έπαμε πιά πάνω, ο δάσκαλος πρέπει να προποτεί τά παιδιά με μουσικές άκουστικές άσκήσεις και με μουσική άγνωση.

Μά για να γίνουν τά όσα παραπάνω έκθέσαμε πρέπει πρώτα-πρώτα να ξέρει αυτός ο ίδιος ο δάσκαλος να διαβάζει μουσική, και να παίζει ένα - δυό παιδικά όργανα, κι άκόμα να ξέρει να καλλιεργεί παιδικές φωνές, να σχηματίζει παιδικές χορωδίες, και, τό κυριώτερο, να κατέχει την τεχνική της διδασκαλίας αυτής, και να την εφαρμόζει κατά τρόπο όσο τό δυνατόν πού έπαγωγό.

Μά είναι δυνατό να τά μάθη όλα αυτά ο δάσκαλος, μέσα στα δύο χρόνια, πού φοιτά στην Παδαγωγική Άκαδημία :

"Όμολογώ ότι είναι κάπως δύσκολο, όχι όμως ακάτορθωτο. "Έπειτα ή έργασία αυτή από κάποιο πρέπει ν' άρχιση και φυσικό είναι ν' άρχιση από τό δάσκαλο, πού πρέπει να θυσιασθή για τό όκοπό αυτό, μερικά ώρες του, για να φοιτά σ' ένα 'Ωδειο όπου θα λειτουργεί ειδική τάξη διδασκαλίας της σχολικής μουσικής. Στην τάξη αυτή πρέπει να διδάσκονται τά έξής μαθήματα:

- 1) Η τεχνική της διδασκαλίας της άναγνώσεως.
- 2) Διδακτική της Μουσικής αντίληψης.
- 3) Παιδικά όργανα, και 4) Καλλιέργεια της παιδικής φωνής και κατάρτιση παιδικής χορωδίας. Για τον τρόπο της διδασκαλίας των μαθημάτων αυτών θ' ασχοληθούμε σ' άλλα όρθρα μας.

ΠΑΝΑΓΗΣ ΒΡΕΤΟΣ